

УДК 334.021.1

<https://doi.org/10.31498/2225-6725.35.2018.142583>**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ**<http://orcid.org/0000-0002-5117-9990>

Псарьова Ірина Сергіївна, доцент кафедри економіки підприємств, к.т.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет» м. Маріуполь, e-mail: psareva.irina72@gmail.com, тел: +380985779457

Захаренко Наталія Сергіївна, доцент кафедри економіки підприємств, к.е.н., Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет» м. Маріуполь, e-mail: zakharenko.natali@gmail.com, тел: +380678131409, <http://orcid.org/0000-0001-7963-1080>

Irina Psareva, Associate Professor of The Department of Production Economics, State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY», Mariupol, **Natalia Zakharenko**, Associate Professor of The Department of Production Economics, State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY», Mariupol

I. Psarova, N. Zaharenko. Ecological-economic analysis and its influence on the formation of the state's innovation strategy.

The work analyzes the desire and the ability to achieve in any short time the economic benefits of enterprises in the industrial or social sectors or society as a whole primarily causes pollution of nature, which in turn leads to the destruction of the ecosystem, and as a consequence of the loss of part of GDP at the expense of expenditures. Analyzing the factors of the impact of economic growth on the state of the environment through the impact of human activities, it was found that almost all countries of the world were adopted preventive measures, namely, integrated environmental programs, the implementation of which involves the use of a multi-level system of measures. Thus, it can be argued that environmental protection is primarily a global problem, which is a consequence and an integral component of the economic development of any country in the world, and its global nature leads to the formation of common elements of a common environmental policy. In developing and implementing environmental policy, it should be consistent with the canons of economic policy, namely, implemented through indicators of environmental and economic analysis, assessment of natural resources, state of the environment indicators, assets of natural resources, primarily limited and non renewable resources. Environmental policy should be aimed at supporting the chosen course and the pace of economic growth by monitoring environment, stimulating economic and financial results, developing management mechanisms and creating an additional market of ecological and economic services for the purpose of implementation, distribution of energy-intensive technologies, non-waste or low-income industries at all levels. management from enterprise to state. The formation of innovation strategy includes the stages of analysis, goal setting, strategy development, the choice of the optimal option, and, finally, the creation of conditions for the implementation of the strategy. In the process of implementing an innovation strategy, in the development and implementation of measures and tactical plans, control can lead to a situation in which the implementation of innovation, as a high-risk activity in its essence, would run counter to the investment policy. This, in turn, can either worsen the financial position of the enterprise or lead to a rejection of the developed innovation strategy. Consequently, the stages of designing an innovation strategy should include analysis of the financial constraints identified by the chosen investment policy.

Псарьова І. С., Захаренко Н. С. Еколого-економічний аналіз та його вплив на формування інноваційної стратегії держави.

У роботі проаналізовано прагнення та спроможність досягти будь-якими шляхами за короткостроковий час економічних вигод підприємствами промислових чи соціальних галузей або суспільством в цілому насамперед спричиняє забруднення природи, що в свою чергу призводить до руйнування екосистеми, і як наслідок втрати частини ВВП за рахунок видатків. Аналізуючи фактори впливу економічного зростання на стан навколишнього середовища через вплив людської діяльності було виявлено, що майже у всіх країнах світу були прийняті попереджувальні заходи, а саме комплексні програми з охорони навколишнього середовища, реалізація котрих передбачає використання багаторівневої системи заходів. Таким чином, можна стверджувати, що захист навколишнього середовища – це перш за все світова проблема, яка є наслідком та невід’ємним компонентом економічного розвитку будь-якої держави світу, та своєю глобальністю призводить до формування загальних елементів єдиної екологічної політики. При

розробці та впровадженню екологічної політики вона повинна бути сумісною з канонами економічної політики, а саме реалізовуватись через показники еколого-економічного аналізу, оцінки природних ресурсів, стан екологічних показників, активів природних ресурсів, насамперед обмежених та не поновлювальних ресурсів. Екологічна політика повинна бути направлена на підтримку вибраного курсу та темпу економічного зростання держави через моніторинг доквілля, стимулювання економічних та фінансових результатів, розробку механізмів управління та формування додаткового ринку еколого-економічних послуг з метою впровадження, розповсюдження енергомістких технологій, безвідходних чи маловідходних виробництв на всіх рівнях управління від підприємства до держави. Формування інноваційної стратегії включає етапи аналізу, постановки цілей, розробки варіантів стратегії, вибір оптимального варіанту і, нарешті, створення умов для реалізації стратегії. У процесі реалізації інноваційної стратегії, при розробці та виконанні заходів і тактичних планів, здійсненні контролю може виникнути ситуація, за якої реалізація інновацій, як високо ризикова діяльність за своєю суттю, увійде в суперечність з інвестиційною політикою. Це, в свою чергу, може або погіршити фінансове становище підприємства, або призвести до відмови від розробленої інноваційної стратегії. Отже, етапи проектування інноваційної стратегії повинні включати і аналіз фінансових обмежень, визначених обраною інвестиційною політикою.

Псарєва И. С., Захаренко Н. С. Эколого-экономический анализ и его влияние на формирование инновационной стратегии государства.

В работе проанализированы стремление и способность достичь любыми путями за краткосрочный период экономических выгод предприятиями промышленных или социальных отраслей или обществом в целом прежде всего вызывает загрязнение природы, в свою очередь приводит к разрушению экосистемы, и как следствие потери части ВВП за счет расходов. Анализируя факторы влияния экономического роста на состояние окружающей среды из-за влияния человеческой деятельности было выявлено, что почти во всех странах мира были приняты предупредительные меры, а именно комплексные программы по охране окружающей среды, реализация которых предусматривает использование многоуровневой системы мероприятий. Таким образом, можно утверждать, что защита окружающей среды - это прежде всего мировая проблема, которая является следствием и неотъемлемым компонентом экономического развития любого государства мира и своей глобальности приводит к формированию общих элементов единой экологической политики. При разработке и внедрению экологической политики она должна быть совместимой с канонами экономической политики, а именно реализовываться через показатели эколого-экономического анализа, оценки природных ресурсов, состояние экологических показателей, активы природных ресурсов, прежде всего ограниченных но не возобновляемых ресурсов. Экологическая политика должна быть направлена на поддержку выбранного курса и темпа экономического роста государства через мониторинг окружающей среды, стимулирования экономических и финансовых результатов, разработку механизмов управления и формирования дополнительного рынке эколого-экономических услуг с целью внедрения, распространения энергоемких технологий, безотходных или малоотходных производств на всех уровнях управления от предприятия к государству. Формирование инновационной стратегии включает этапы анализа, постановки целей, разработки вариантов стратегии, выбор оптимального варианта и, наконец, создание условий для реализации стратегии. В процессе реализации инновационной стратегии, при разработке и выполнении мероприятий и тактических планов, осуществлении контроля может возникнуть ситуация, при которой реализация инноваций, как высоко рисковый деятельность по своей сути, войдет в противоречие с инвестиционной политикой. Это, в свою очередь, может либо ухудшить финансовое положение предприятия, или привести к отказу от разработанной инновационной стратегии. Итак, этапы проектирования инновационной стратегии должны включать и анализ финансовых ограничений, определенных выбранной инвестиционной политикой.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток виробничих сил, розгортання науково-технічного прогресу стають причиною зростання інтенсивності індустріального втручання людини в справи природи. Невпинний індустріальний розвиток сьогодення перетворює всю планету на арену практичної діяльності людей, що само по собі стає причиною формування проблем виробництва, споживання, забруднення навколишнього середовища і як наслідок економічне зростання держав світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню аспектів взаємозв'язку економічних процесів та вплив екологічних факторів на економічне зростання присвячені роботи таких вчених-економістів як О.Г. Баланенко, А.В. Бардась, І.В. Вернадського, В.К. Костенко, О.А. Мінаєв, О.Ю. Руднева, Ж. Гросман, С. Тейлор, К. МакОсленд та інших. Проте, невіршеними питаннями залишаються аспекти взаємодії держави та приватного сектору економіки при стійкому еколого-економічному розвитку та необхідність формування інноваційної стратегії, як індикатора сталого і зрівноваженого розвитку

підприємства, регіону, держави.

Мета дослідження. Дослідження взаємодії держави та приватного сектору економіки при стійкому еколого-економічному розвитку з метою визначення необхідності формування інноваційної стратегії, як індикатора сталого і зрівноваженого розвитку.

Результати дослідження. Стійкий еколого-економічний розвиток – це такий розвиток країн і регіонів, а також підприємств, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь [5].

Насамперед постає питання щодо співвідношення і взаємозв'язок обмеженості ресурсів та зростання потреб. Враховуючи, що споживання безпосередньо впливає на економічне зростання: по-перше, як один з чинників збільшення пропозиції, обсягів виробництва, стимулювання конкуренції, а по-друге – це накладні витрати які складають помітну суму ВВП будь-якої країни (накладні витрати в розвинених країнах складають 0,6-0,7 % ВВП).

Протягом останніх років ХХ-го століття спостерігається прояв негативних факторів впливу екстенсивного розвитку економіки. Прагнення та спроможність досягти будь-якими шляхами за короткостроковий час економічних вигод підприємствами промислових чи соціальних галузей або суспільством в цілому насамперед спричиняє забруднення природи, що в свою чергу призводить до руйнування екосистеми, і як наслідок втрати частини ВВП за рахунок видатків. Порівняльний обсяг втрат ВВП держав Європи, Азії та США завдяки атмосферним забрудненням наочно представлено на рис. 1.

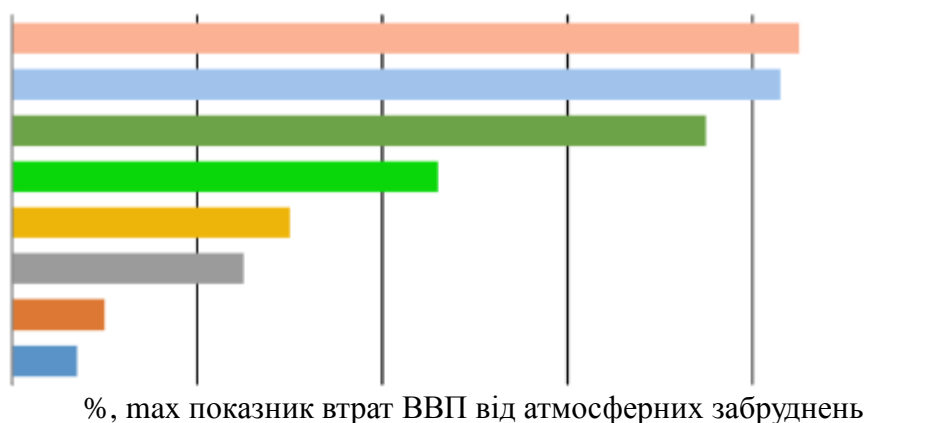

Рис. 1. Щорічні втрати, заподіяні атмосферними забрудненнями деяких країн Європи, Азії та США.

Загальний збиток, завдяки забрудненню навколишнього середовища за результатами господарської діяльності у деяких країнах Європи у середньому складає 3-5% ВВП. Наявність таких втрат призводить, в свою чергу, до екологічних, економічних, фінансових та соціальних наслідків. Як стверджує Бобровський А.Л., їх зниження чи подолання можливе завдяки реалізації наступних заходів:

- зниження темпів економічного розвитку (зростання);
- здійснення заходів з екологізації виробництва.

Це ґрунтується на раціональному використанні природних ресурсів в світовій економіці на злагоджених між державами документах і використанні результатів НТП для впровадження екологічно чистих технологій. Реальний шанс на збереження природних ресурсів дає утилізація і рекуперация відходів [6].

Аналізуючи фактори впливу економічного зростання на стан навколишнього середовища через вплив людської діяльності було виявлено, що майже у всіх країнах світу

були прийняті попереджувальні заходи, а саме комплексні програми з охорони навколишнього середовища, реалізація котрих передбачає використання багаторівневої системи заходів.

Таким чином, можна стверджувати, що захист навколишнього середовища – це перш за все світова проблема, яка є наслідком та невід’ємним компонентом економічного розвитку будь-якої держави світу, та своєю глобальністю призводить до формування загальних елементів єдиної екологічної політики.

Також слід звернути увагу, на те, що при розробці та впровадженню екологічної політики вона повинна бути сумісною з канонами економічної політики, а саме реалізовуватись через показники еколога-економічного аналізу, оцінки природних ресурсів, стан екологічних показників, активів природних ресурсів, насамперед обмежених та не поновлювальних ресурсів. Екологічна політика повинна бути направлена на підтримку вибраного курсу та темпу економічного зростання держави через моніторинг довкілля, стимулювання економічних та фінансових результатів, розробку механізмів управління та формування додаткового ринку еколога-економічних послуг з метою впровадження, розповсюдження енергомістких технологій, безвідходних чи маловідходних виробництв на всіх рівнях управління від підприємства до держави.

Відповідно до світових стандартів якості, які відносяться до систем екологічного менеджменту, а саме: ISO 14000, ISO 14001 та інші, одним з найважливіших елементів екологічної політики є моніторинг.

Екологічний моніторинг – система спостереження та контролю, оцінки і аналізу за змінами стану навколишнього середовища під впливом антропогенних дій, виявлення факторів, котрі призвели до відхилення означених показників та прогнозуванням їх наслідків. Розвиток екологічного моніторингу здійснюється на рівні держави шляхом створення та впровадження мережі стаціонарних об’єктів моніторингу, за допомогою різноманітних засобів контролю від локальних до авіакосмічних, задачею котрих поставатиме визначення змін рангових параметрів, котрі характеризуватимуть стан середовища та ступінь його зміни.

Як вже було зазначено, наявні екологічні витрати мають прямий вплив на витрати виробництва в цілому, тобто збільшення екологічних витрат призводить до зростання собівартості продукції або послуги, що в свою чергу позначається на конкурентоспроможності відповідної продукції та підприємства на світових ринках. При цьому не слід не зважати на ступінь розвитку, економічної складової, обсягу ВВП та рівня життя різних країн світу, будь то Європа, Азія чи США. Розробка світової екологічної політики, перш за все повинна враховувати особливості кожного учасника екологічної програми, з його економікою, фінансовою системою, ресурсами, кліматичними особливостями та ще багато різноманітних факторів. На скільки ефективною може бути реалізація заходів екологічної політики у «бідних країн», котрі з метою виживання, погашення зовнішнього боргу змушені видобувати ресурси найчастіше за допомогою застарілих технологій та обладнання, котрі наносять непоправної шкоди, та реалізовувати результати своєї праці майже за безцінь. Так, в успішності реалізації екологічної політики у розвинених країнах світу, котрі зацікавлені у відшкодуванні витрат, встановленні природного балансу не викликають сумнівів ефективність впроваджуваних заходів.

Саме тому, розробляючи, корегуючи чи доповнюючи екологічну політику світу, перш за все необхідно знаходити оптимальні рішення означених проблем, чи хоча б джерела фінансування реалізації світових екологічних заходів, що реалізуються вже сьогодні.

Що стосується України, за словами Ю.В. Дзядикевич, для промислових підприємств країни, функціонуючих в умовах зростаючої невизначеності та динамічності зовнішнього середовища, одним з факторів забезпечення конкурентоспроможності стає використання принципів стійкого розвитку. При цьому найважливішим з них є вимога відмовитися від надмірного антропогенного навантаження на природні екосистеми. У таких умовах

екологічна складова діяльності підприємства отримує все більшу значимість і є індикатором технологічності виробництва, розвитку інноваційної бази підприємства та соціально-екологічної відповідальності. Особливо це актуально для промислових підприємств – основних забруднювачів довкілля. У зв'язку з цим екологоорієнтоване управління підприємством стає однією з пріоритетних сфер уваги і важливою складовою конкурентоспроможності [7].

Руднева О.Ю. виділяє основні складові стійкого еколого-економічного розвитку, а саме:

- екологічна стійкість – значне обмеження використання невідновлювальних ресурсів, обмеження у використанні відновлювальних ресурсів, обмеження викидів у навколишнє середовище, врахування фактора відновлювальності навколишнього середовища;

- економічна стійкість – орієнтація економіки на перспективу, збереження матеріальних і нематеріальних активів, стабілізація грошового обігу, недопущення або обмеження нових боргів, ефективне використання ресурсів, гарантія прозорості витрат;

- соціальна стійкість – забезпечення можливості реалізації прав людини, гарантія безпеки та справедливості, рівність можливостей, гарантія соціального захисту, інвестиції в освіту майбутніх поколінь тощо [8].

Отже зазначимо, що розробка та ефективна реалізація еколого-економічного управління неможлива без повного аналізу, вичерпного обліку, та всебічної оцінки еколого-економічної діяльності підприємства та галузей зокрема. Саме своєчасний та повний еколого-економічний аналіз діяльності підприємств стає запорукою ефективної реалізації екологічної політики економічних важелів з метою виявлення, ліквідації чи зменшення наслідків виробничого процесу. При цьому слід звернути увагу, що тісний взаємозв'язок між екологічною та економічною політикою підприємства базується на плануванні очікуваних результатів, котрі в свою чергу розраховуються на короткострокову та довгострокову перспективу. Отримання ефективних результатів еколого-економічного управління на підприємствах та його розповсюдження і вплив на результати роботи означених галузей виробництва стає запорукою позитивного економічного росту держави у процесі реформування економіки, що дає можливість реалізувати екологічну політику, яка повинна базуватися на вирішенні економічних та екологічних проблем у процесі реформування економіки.

Завдяки встановленню взаємозв'язку екологічної та економічної політики з метою проведення та реалізації ефективного еколого-економічного аналізу у наукових дослідженнях вітчизняні вчені приділяють значну увагу та виділяють наступні інструменти, а саме: екологічний менеджмент, еколого-економічна експертиза, екологічний аудит, екологічна діагностика та моніторинг та інші. При цьому слід звернути увагу на інструменти, що використовуються при проведенні еколого-економічного аналізу: ABC/XYZ-аналіз, екологічні та енергетичні баланси, SWOT-аналіз та інші методи.

Як представлено у наукових працях Тарасової В.В., Малиновського А.С. та Рибачка М.Ф., щодо еколого-економічних показників, то їх умовно поділяють на чотири групи:

- показники, які відображають стратегічну ефективність екологічної діяльності (зокрема, приріст екологічної вартості);

- показники, які відображають ефективність операційної екологічної діяльності (демонструють результати діяльності підприємства по задоволенню інтересів покупців щодо екологічних характеристик продукції, переробки відходів і продажу попутної продукції, зниження екологічних витрат і підвищення екологічної продуктивності);

- показники, які відображають ефективність інвестиційної екологічної діяльності (показують доходність інвестиційних проектів, які здійснюються з метою екологізації виробництва та підвищення корпоративного екологічного іміджу);

- показники, які відображають ефективність фінансової екологічної діяльності

(свідчать про результати роботи по залученню різних джерел фінансування екологічної діяльності підприємства та управління екологічними активами).

Враховуючи міжнародні стандарти екологічного менеджменту ISO 14000, можна виділити три групи показників еколого-економічного аналізу діяльності підприємств:

– показники ефективності функціонування системи екологічного управління використовують для визначення екологічної ефективності технологічних об'єктів та устаткування. Дані показники охоплюють: вхідні матеріальні потоки, енергію; функціонування і технічне обслуговування обладнання, будівель; вихідні потоки – продукцію, відходи, викиди, скиди;

– показники ефективності управління передбачають наявність інформації про виконання вимог законодавства, ефективність використання ресурсів, фінансові показники, регулювання витрат на охорону навколишнього природного середовища;

– показники стану навколишнього середовища: використання природних ресурсів, вплив на атмосферу, водні ресурси, використання земель, розміщення відходів, вплив на людину [9].

Розглядаючи діяльність конкретної промислової галузі, наприклад вугільну промисловість, слід зазначити, що вона створює потужний техногенний вплив на навколишнє середовище України. Цей вплив проявляється в забрудненні атмосферного повітря, утворення значного обсягу забруднених стічних вод, виснаженні та забрудненні підземних вод, вилученні з господарського обороту земельних площ, накопиченні відходів виробництва, шумовому забрудненні та вібрації ґрунтів. Саме тому, перш за все при проведенні та оцінці результатів еколого-економічного аналізу підприємств вугільної галузі необхідно приділяти увагу з метою пошуку шляхів зменшення їх негативного впливу на навколишнє середовище та підсумкові результати діяльності підприємств, а також з метою скорочення екологічного збитку, пов'язаного з цими аспектами.

У своїх дослідженнях Бардась А.В. стверджує, що концепція сталого екологічного розвитку території базується на принципах: оптимальної відповідності суспільства і природного середовища, природної рівноваги біосфери, екологічно орієнтованої людської діяльності, комплексності та екологічної обґрунтованості прийнятих рішень, забезпечення пріоритету суспільного інтересу над приватним. Розвиток економіки не може супроводжуватись небезпечним забрудненням і деградацією природного середовища.

Недосконалість механізму використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища стало стримуючим фактором оздоровлення територій. У зв'язку з цим доцільним є підхід до реалізації проектів по відновленню екологічного балансу територій, заснований на принципах взаємодії держави та приватного сектору економіки (рис. 2).

Результатом цього підходу є постійно поновлювальна система дій, яка своєчасно формулює цілі природокористування та функціонує на рівні державних та регіональних стратегій, проектів та програм розвитку. Ефективність екополітики залежить від того, наскільки налагоджена взаємодія всіх учасників процесу її формування та реалізації.

На рівні регіонів на основі принципів саморегулювання всієї системи маємо за необхідне реформування природоохоронного підходу до розвитку економіки від управління, орієнтованого на ліквідацію наслідків екологічних порушень (переважаючого сьогодні), до системи управління, заснованої на прогнозуванні та попередженні забруднення навколишнього середовища та поліпшення її стану. У зв'язку з цим вирішення екологічних проблем регіону повинно базуватися на жорсткій схемі програмно-цільового планування природоохоронної діяльності.

Сприяння державних інституцій впровадженню екологічних інновацій дозволяє формувати конкурентну перевагу регіону на основі зрівноваженого та сталого розвитку внаслідок таких гіпотез: екологічні інновації можуть бути важливим чинником зростання конкурентної переваги регіону, а між ефектами екологічних інновацій, які сприяють зменшенню тиску підприємницької діяльності на середовище і конкурентоспроможністю

регіону існує істотна статистична залежність; підприємства, які впроваджують екологічні інновації, при сприятливому інституційному середовищі, долучаються до побудови конкурентоспроможності регіону; особлива роль у цих процесах припадає на сектор промислових підприємств.

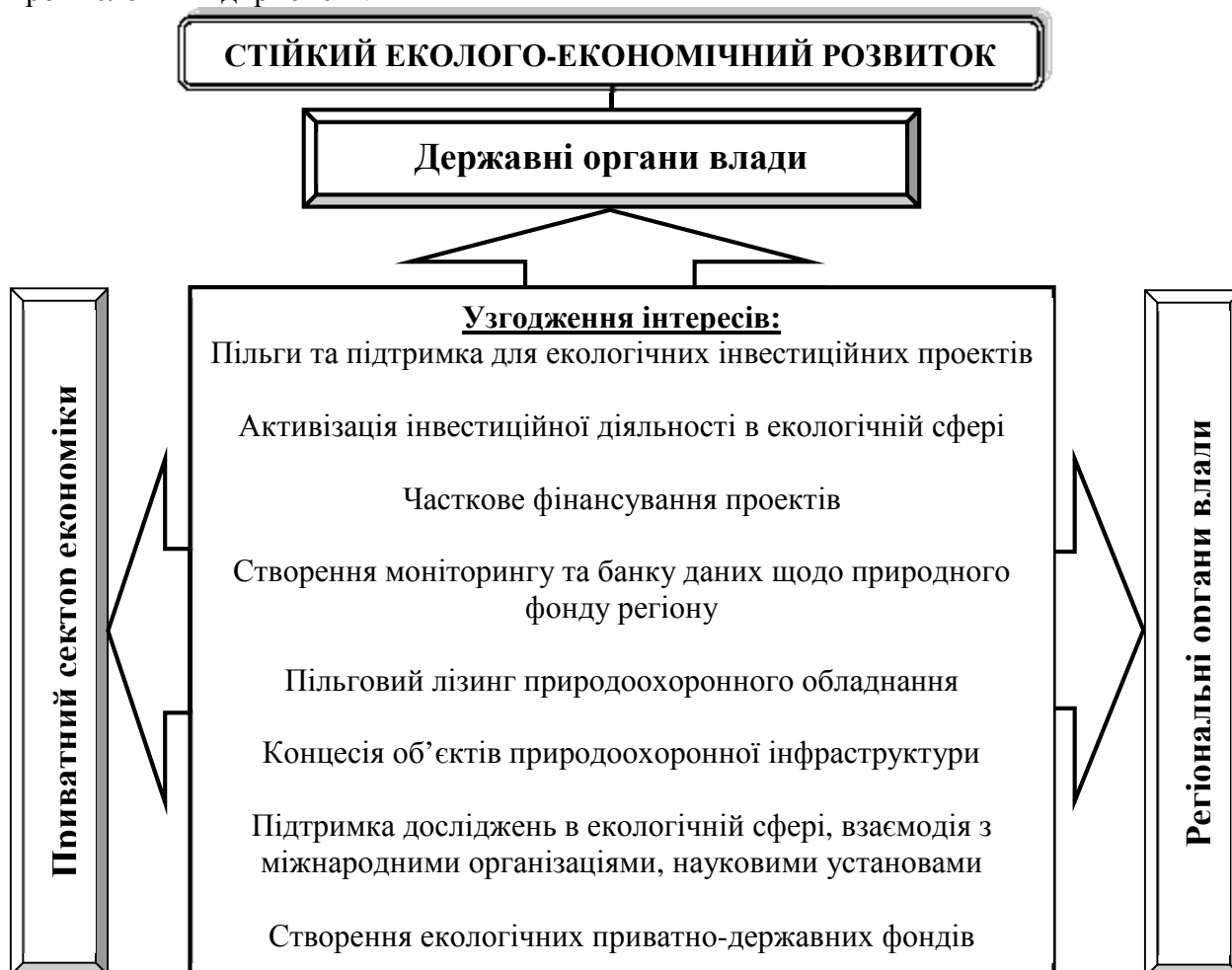

Рис.2. Схема взаємодії держави та приватного сектору економіки при стійкому еколого-економічному розвитку [10]

Отже, теоретичні підходи дозволяють трактувати формування конкурентної політики суб'єктами господарювання у розрізі екологічних потреб та екологічних товарів, робіт та послуг на регіональних ринках екологічних інновацій, як спосіб трансформації парадигми традиційної економіки у напрямку зрівноваженого та сталого розвитку, враховуючи конкурентні умови та потенційні сили середовища і інтереси суспільства [10].

Зміцнення економіки регіону, побудова його конкурентної переваги на основі інновацій та знань, здатність до співпраці державних та приватних структур регіону, визнано напрямками сучасної політики розвитку ділового партнера України – Європейського Союзу, представлені в новій стратегії розвитку економіки «Єуропа 2020», змушують наше суспільство адаптуватися до створення та реалізації нововведень і інновацій [12].

Одним з інструментів, які сприяють впровадженню європейських стандартів у економіку регіонального природокористування, визнано екологічні інновації, як індикатор сталого і зрівноваженого розвитку. Інноваційна концепція пов'язана з вирішенням проблеми зростання загрози господарської діяльності стану та відновленню природного середовища та ролі інновацій для сталого розвитку економіки, що підтверджують міжнародні програмні документи та статистичні звіти, у яких екологічні інновації трактують як інновації, що підвищують ефективність використання природних ресурсів з

економічної точки зору, зниження негативного впливу діяльності людини на навколишнє середовище або підвищення стійкості екологічної системи до навантаження [1].

Інноваційну стратегію визначається як взаємозв'язаний комплекс дій задля забезпечення умов тривалого виживання і розвитку підприємства на ринку на основі створення і впровадження інновацій. Її головні завдання:

– ефективний розподіл і використання наявних ресурсів і можливостей, необхідних для розвитку на основі інновацій і інноваційної діяльності (потенціалу інноваційного розвитку);

– адаптація до змін умов зовнішнього середовища шляхом пошуку нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства, приведення у відповідність внутрішніх можливостей розвитку до зовнішніх, які генеруються ринком.

Висновки. Формування інноваційної стратегії включає етапи аналізу, постановки цілей, розробки варіантів стратегії, вибір оптимального варіанту і, нарешті, створення умов для реалізації стратегії. У процесі реалізації інноваційної стратегії, при розробці та виконанні заходів і тактичних планів, здійсненні контролю може виникнути ситуація, за якої реалізація інновацій, як високо ризикова діяльність за своєю суттю, увійде в суперечність з інвестиційною політикою. Це, в свою чергу, може або погіршити фінансове становище підприємства, або призвести до відмови від розробленої інноваційної стратегії. Отже, етапи проектування інноваційної стратегії повинні включати і аналіз фінансових обмежень, визначених обраною інвестиційною політикою.

Список використаних джерел:

1. Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. — К.: Либідь, 2004. — 432 с.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» №28-18-17 від 21.12.2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.
3. Амоша О.І. Стан, основні проблеми і перспективи вугільної промисловості України: наук. доп./О.І. Амоша, Л.Л. Стариченко, Д.Ю. Череватський; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк, 2013. — 44 с.
4. Бардась А.В. Механізм формування інноваційної еколого- економічної стратегії вугледобувного підприємства / А. В. Бардась, К.С. Богач. // Економічний простір. — 2015. — №97. — С. 244–252.
5. Шляхи удосконалення еколого-економічної діяльності підприємств:[Монографія] /Гребьонкін С.С., Костенко В.К., В.М.Павлиш, та ін.]; за заг. ред. С.С.Гребьонкіна і В.К.Костенка - Донецьк: "ВІК", 2009. - 223 с.
6. Бобровський А.Л. Питання оцінки впливу на навколишнє середовище: Монографія. - Рівне: ТОВ "Принт Хауз", 2014. - 543 с.
7. Управління процесами ефективного використання природних ресурсів / Ю.В. Дзядикевич // Інноваційна економіка. — 2014. — № 2. — С. 99-104.
8. Руднева О.Ю. Оцінка екологічної складової стійкого розвитку підприємств вугледобувної галузі / О.Ю. Руднева, Р.Ю. Загада. // Вісник Запорізького національного університету. — 2012. — №4. — С. 62–68.
9. Тарасова В.В., Малиновський А.С., Рибак М.Ф. Екологічна стандартизація і нормування антропогенного навантаження на природне середовище. Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. - 276 с.
10. Бардась А.В. Механізм формування інноваційної еколого- економічної стратегії вугледобувного підприємства / А. В. Бардась, К.С. Богач. // Економічний простір. — 2015. — №97. — С. 244–252.

References (BSI):

1. "Environmental management", ["*Ekologichne upravlinnja*"], textbook, V. Ya. Shevchuk, Yu. M. Satalkin, G. A. Bilyavsky and others, K., Lybid, 2004, 432 p.
2. "Law of Ukraine "On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period until 2020" No. 28-18-17 dated December 21, 2010", ["*Zakon Ukraini «Pro Osnovni zasady (strategiju) derzhavnoi ekologichnoi politiki Ukraini na period do 2020 roku» №28-18-17 vid 21.12.2010*"], [electronic resource], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.
3. Amosha O.I. (2013), "Status, main problems and prospects of the coal industry in Ukraine", ["*Stan, osnovni problemi i perspektivi vugil'noi promislovosti Ukraini*"], Sciences. Additional, O.I. Amosha, L.L. Starychenko, D.Yu. Crowvat; National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Industrial Economics, Donetsk, 44 p.
4. Bardas A.V. (2015), "Mechanism of formation of innovative ecological-economic strategy of coal mining enterprise", ["*Mehanizm formuvannja innovacijnoi ekologo- ekonomichnoi strategii vuglevidobuvnogo pidpriemstva*"], A.V. Bardas, K.S. Rich, *Economic space*, No. 97, pp. 244-252.

5. "Ways of improvement of ecological and economic activity of enterprises", ["Shljahi udoskonalennja ekologo-ekonomichnoi dijtal'nosti pidpriemstv"], monograph, Grebenkin S.S., Kostenko V.K., V.M. Pavlish, etc., per community Ed. S.S. Grebenkin and V.K. Kostenko, Donetsk, "VIC", 2009, 223 p.
6. Bobrovsky A.L. (2014), "Issues of Environmental Impact Assessment", ["Pitannja ocinki vplivu na navkolishne seredovishhe"], monograph, Rivne, Print House Ltd., 543 p.
7. "Management of the processes of efficient use of natural resources", ["Upravlinnja procesami efektyvnogo vikoristannja prirodnih resursiv"], Yu.V. Dziadikovich, Innovative economy, 2014, No. 2, pp. 99-104.
8. Rudneva O.Yu. (2012), "Assessment of ecological component of sustainable development of enterprises of the coal mining industry", ["Ocinka ekologichnoi skladovoi stijkogo rozvitku pidpriemstv vuglevidobuvnoi galuzi"], O.Yu. Rudneva, R.Yu. Suggestion, Bulletin of the Zaporizhzhya National University, No. 4, pp. 62-68.
9. Tarasova V.V., Malinovsky A.C., Rybak M.F. (2007), "Ecological standardization and normalization of anthropogenic loading on the natural environment", ["Ekologichna standartizacija i normuvannja antropogennogo navantazhennja na prirodne seredovishhe"], textbook, K., Center for Educational Literature, 276 p.
10. Bardas A.V. (2015), "Mechanism of formation of innovative ecological-economic strategy of coal mining enterprise", ["Mehanizm formuvannja innovacijnoi ekologo-ekonomichnoi strategii vuglevidobuvnogo pidpriemstva"], A.V. Bardas, K.S. Rich, Economic space, No. 97, pp. 244-252.

Keywords: environmental innovations; environmental protection reform; ecological development; management efficiency; environmental and economic indicators; economic policy; ecological and economic stability.

Ключові слова: екологічні інновації; реформування природоохоронного підходу; екологічний розвиток; ефективність управління; еколого-економічні показники; економічна політика; еколого-економічна стійкість.

Ключевые слова: экологические инновации; реформирование природоохранного подхода; экологическое развитие; эффективность управления; эколого-экономические показатели; экономическая политика; эколого-экономическая устойчивость.

Рецензент: Гончар В.В., завідувач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування, ДВНЗ «ПДТУ», доктор економічних наук, доцент

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/5133823>